

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ІНТЕГРАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МАРІЇ СКЛОДОВСЬКОЇ-КЮРІ
УНІВЕРСИТЕТ ОРАДІ**

**РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ:
ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ТА НАЦІОНАЛЬНІ
ПЕРСПЕКТИВИ**

*Матеріали XIII Міжнародної наукової конференції
(Чернівці, 14 червня 2023 р.)*

Чернівці

Мехнодрук

2023

*Павло Молочко, к. політ. н., доцент
Чернівецький національний університет імені Юрія
Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0078-3909>*

**Особливості функціонування політичних партій
України в умовах воєнного стану**

В умовах запровадження воєнного стану в Україні політичні партії, власне, як і інші політичні інститути України, зіштовхнулись з рядом політичних загроз та викликів, які мають суттєвий вплив на розвиток партійної системи загалом. Рішення Ради національної безпеки та оборони України «Щодо призупинення діяльності окремих політичних партій» від

18 березня 2022 р., а також внесення окремих змін до Закону України «Про політичні партії в Україні» [1] запровадили регулювання процедури заборони політичних партій, які мали ознаки співпраці з країною-агресором. Внаслідок запровадження вказаних змін, Міністерством юстиції України було підготовлено позови щодо заборони діяльності 18 політичних партій. І хоча заборона політичних партій не викликала жодних суперечностей, проте, це стало першим викликом для всієї політичної системи. Хоча формально політичні партії, які мали зв'язки з країною-агресором були ліквідовані, проте жодних заходів до представників цих партій, насамперед, у парламенті та органах місцевого самоврядування не було вжито.

Для більшості політичних партій, в умовах воєнного стану, основними каналами комунікації виступають соціальні мережі та публічні виступи у парламенті та в органах місцевого самоврядування. Враховуючи, що представники заборонених політичних партій зберегли своє представництво у парламенті, вони змогли продовжити свою активну політичну діяльність у вигляді депутатських груп у парламенті. Так, наприклад, після заборони політичної партії «Опозиційна платформа – За життя» у парламенті було створено депутатську групу «Платформа за життя та мир», яка складалась з представників забороненої партії. Таким чином, можна стверджувати, що відбулась інституційна трансформація політичної партії, яка в умовах законодавчої заборони трансформувалась у депутатську групу, що дозволило її представникам у парламенті продовжити свою діяльність. Подібна ситуація простежується і в органах місцевого самоврядування, де представники заборонених політичних партій, у зв'язку із неможливістю збереження фракцій набувають статусу позафракційних, проте мають змогу й надалі втілювати у життя програмні ідеї політичних партій від яких вони були обрані.

Аналізуючи особливість партійної комунікації в умовах воєнного стану, варто зазначити, що політичні партії не надто активно проводять роботу з електоратом. Основними каналами комунікації виступають офіційні інтернет-сторінки політичних партій, а також соціальні мережі політичних партій та їхніх представників. Водночас, на телебаченні та новинних ресурсах порядок денний політичних партій не представлено. Така ситуація

в умовах воєнного стану є зрозумілою, адже необхідне збереження єдності суспільства. Проте, наявних ресурсів комунікації для політичних партій виявляється недостатньо. Офіційні інтернет-сторінки політичних партій та їхні соціальні мережі не користуються широкою популярністю, тому діяльність політичних партій залишається малопоміченою. В таких умовах рейтинг довіри суспільства до політичних партій продовжує знижуватись та поступається новим соціальним інститутам, наприклад, волонтерським організаціям. Так, наприклад, за даними Разумков центру у лютому-березні 2023 р. [3] баланс довіри-недовіри до політичних партій становив -41,6, що було найбільшим негативним показником серед досліджуваних соціальних інститутів, водночас волонтерські організації були на другому місці, поступившись лише Збройним силам України, з показником 81,4. Обмеження комунікаційної діяльності політичних партій в умовах воєнного стану засвідчило динаміку втрати довіри до політичних партій і вже у липні 2023 р. за даними Разумков центру [4] баланс довіри-недовіри до політичних партій було зафіксовано на рівні -51,2, що дозволило політичним партіям зберегти найнижчий показник довіри серед всіх досліджуваних соціальних інститутів. Варто зазначити, що у часовому проміжку з березня по липень 2023 р. рівень довіри знижувався до всіх соціальних інститутів. Так, у липні 2023 р. баланс довіри-недовіри до волонтерських організацій становив 71,7, що майже на 10 пунктів нижче, ніж у березні 2023 р. Проте рейтингова відстань між політичними партіями та волонтерськими організаціями залишилась незмінною. Така динаміка зміни показників довіри до політичних партій стає підставою для припущення, що партійну систему України очікує суттєве переформатування. Насамперед це буде пов'язано з можливим виникненням політичних партій, які будуватимуть свою партійну діяльність навколо Збройних сил України. І хоча ст.6 Закону України «Про політичні партії в Україні» обмежує членство військовослужбовців [1], проте для добровольчих об'єднань така можливість залишається відкритою. Іншою групою нових політичних партій можуть бути політичні партії, які утворюватимуться навколо лідерів волонтерського руху, які на відміну від представників діючих політичних партій мають кращі

можливості суспільної комунікації. Утворення нових груп політичних партій вимагатиме від існуючих політичних партій змінювати свою комунікаційну стратегію, щоб відповідати запитам суспільства.

В умовах воєнного стану держава зберегла законодавчу норму щодо державного фінансування статутної діяльності політичних партій, що мало би слугувати додатковим стимулом для розвитку партій. Проте, проблемним питанням залишається звітність партій про використанні державні кошти. Так, ще у березні 2020 р. внаслідок запровадження карантину у зв'язку з пандемією COVID-19, а також після запровадження воєнного стану у 2022 р. партії отримали можливість уникати подання звітності про використання отриманих бюджетних коштів [2]. На думку голови НАЗК О. Новікова, саме відсутність звітування політичними партіями є одним з аргументів посилення недовіри до партій та втрати голосів громадян на майбутніх виборах [2]. У своїй статті для видання Українська Правда голова НАЗК наводить аргументи та шляхи реалізації відновлення звітування політичних партій, обґрунтовуючи це тим, що прозорість фінансування політичних партій сприятиме процесам деолігархізації партій, унеможливить зовнішнє фінансування партій, а також сприятиме відновленню довіри до інституту політичних партій внаслідок забезпечення ними доброчесності. Як приклад відкритості організації, голова НАЗК наводить публічне звітування благодійними організаціями. І таке порівняння, окрім заклику до партій відновити прозорість своєї діяльності, може також розцінюватись і як посилення кредиту довіри у суспільстві до волонтерських організацій, що може бути потенційно трансформовано у електоральний потенціал.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про політичні партії в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#n157>
2. Новіков О. Як політичні партії витрачають ваші гроші та чи доплачують їм росіяни? URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/03/30/7395634/>
3. Оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інститутів (лютий–березень 2023р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka->

gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-liutyi-berezen-2023r

4. Оцінка громадянами ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до окремих ініціатив органів влади (липень 2023р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-okremykh-initsiatyv-organiv-vlady-lypen-2023r>